МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и молодежной политики Чувашской Республики
Администрации Аликовского муниципального округа
МАОУ "Яндобинская СОШ" Аликовского муниципального округа

РАССМОТРЕНО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
Руководитель ШМО	Заместитель директора по УВР	Директор
______________________ Медведева Н.З.	______________________ Григорьева Л.А.	______________________ Кондратьев А.П.
Протокол №1 от «30» августа 2024 г.	Протокол №1 от «30» августа 2024 г.	Приказ №1 от «30» августа 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной язык (чувашский) и или государственный язык республики Российской Федерации»

для обучающихся 1-4 классов

с. Яндоба 2024

1. «Чăваш челхи» предметăн пайрам результачĕсем

Харкамлăх результачĕсем:

тăван чĕлхене хаклама, хисеплеме хăнăхса пыни;
кашни халăхăн хăйĕн чĕлхи пулнине, вăл ыттисенчен уйрăлса тăнине ăнланни;
чĕлхепе кăсăкланма пуçлани, харпăр хăй пуплевне лайăхлатас кăмăл-туйăм амаланни.

Предметсен пĕрлĕхлĕ результачĕсем:

пулăмсене тарăнрах ăнланма вĕренсе пыни;
ăнлавсене уçăмлама, ушкăнлама хăнăхса пыни;
тишкерӳ-пĕтĕçтерӳ, танлаштару хăнăхăвĕсем çирĕпленсе пыни.

Предметăн пайрам результачĕсем:

ачасем алфавитри сас паллисене, вĕсен пĕлтерĕшĕсене, уçă тата хупă сасăсен уйрăмлăхĕсене, сăмахри уçă сасă çине пусăм ӳкни-ӳкменнине, сасăсем хытă тата çемçе пулнине, сăмахсене пĕр йĕркерен теприне мĕнле куçармаллине пĕлни;
35-40 сăмахлă текста каллиграфи тĕлĕшĕнчен тĕрĕс те таса, сас паллисене сиктерсе хăвармасăр, пăтраштармасăр пăхса çырма пултарни;
25-30 сăмахлă текста итленипе (диктант) çырма вĕренсе пыни;
сăмаха сыпăклама, пĕр йĕркерен тепĕр йĕркене тĕрĕс куçарма, çемçе хупă сасăсене çырура тĕрĕс палăртма, вăрăм хупă сасăллă сăмахсене (программăра кăтартнисене) тĕрĕс çырни;çын ячĕпе хушаматне, ашшĕ ятне, выльăхсемпе чĕр чунсен уйрăм ячĕсене, хула, ял, урам, юхан шыв ячĕсене пысăк сас паллипе пуçласа çырма пултарни;
сăмахсен сасă тытăмне тишкерме (вĕсене сыпăклама, уçă тата хупă сасăсене, сасăсемпе сас паллисен йĕркине тата хисепне палăртма) пĕлни;
япалана, унăн ĕçне, паллине пĕлтерекен сăмахсене ыйтăвĕ тăрăх ушкăнлама пултарни;
предложении тĕп членĕсене - подлежащипе сказуемăя - тупма пĕлни;
ыйтусем тăрăх ансат предложени членĕсем хушшинчи çыхăнăва палăртма вĕренни;
предложение пысăк сас паллирен пуçласа çырма, ун вĕçне, интонацие кура, пăнчă, ыйту е кăшкăру палли лартма пĕлни;
15-20 сăмахлă текст тăрăх ыйтусене хуравласа изложени çырма; 2-3 предложениллĕ текст тума пултарни.

1 класс

«Чăваш челхи» предметăн результачĕсем:

Вĕренекен пĕлу илет:

тăван чĕлхери тĕп сасăсене, вĕсене палăртмалли сас паллисене, сăмахри сасăсен пахалăхне (уçă е хупă), йĕркине, хытă тата çемçе сасăсене сăмахра паллама, çырура палăртма пĕлни;
сăмахсене, предложенисене, пысăк мар тĕрлĕ жанрлă текст- сене вуласа ăнланма пултарни;
пур сасă пуххи сăмах, сăмах пуххи предложени пулайманнине ăнланни;
сас паллисене (пĕчĕккисене тата пысăккисене), вĕсен çыхă- нăвĕсене, сăмахсене, предложенисене тĕрĕс евĕрлесе çырса илме, тĕрĕслеме вĕренни;
уйрăм сăмахсене, 3-4 сăмахран тăракан, тытăмĕпе ансат предложенисене илтнĕ тăрăх çырма пултарни;
чĕлхе пĕлĕвĕн хăш-пĕр ансат ăнлавĕсемпе терминĕсене (уçă е хупă сасă, сас палли, сыпăк, сăмах, предложени, текст) уçăмлани.

Вĕренекенĕн пĕлу илме май пулать:

ачасем алфавитри сас паллисене, вĕсен пĕлтерĕшĕсене, уçă тата хупă сасăсен уйрăмлăхĕсене, сăмахри уçă сасă çине пусăм ӳкни-ӳкменнине, сасăсем хытă тата 15-20 сăмахлă текста каллиграфи тĕлĕшĕнчен тĕрĕс те таса, сас паллисене сиктерсе хăвармасăр, пăтраштармасăр пăхса çырма пултарни;

сăмаха сыпăклама, пĕр йĕркерен тепĕр йĕркене тĕрĕс куçарма, çемçе хупă сасăсене çырура тĕрĕс палăртма, вăрăм хупă сасăллă сăмахсене (программăра кăтартнисене) тĕрĕс çырни;çын ячĕпе хушаматне, ашшĕ ятне, выльăхсемпе чĕр чунсен уйрăм ячĕсене, хула, ял, урам, юхан шыв ячĕсене пысăк сас паллипе пуçласа çырма пултарни;
сăмахсен сасă тытăмне тишкерме (вĕсене сыпăклама, уçă тата хупă сасăсене, сасăсемпе сас паллисен йĕркине тата хисепне палăртма) пĕлни;
япалана, унăн ĕçне, паллине пĕлтерекен сăмахсене ыйтăвĕ тăрăх ушкăнлама пултарни;
предложенин тĕп членĕсене - подлежащипе сказуемăя - тупма пĕлни;
ыйтусем тăрăх ансат предложени членĕсем хушшинчи çыхăнăва палăртма вĕренни;
предложение пысăк сас паллирен пуçласа çырма, ун вĕçне, интонацие кура, пăнчă, ыйту е кăшкăру палли лартма пĕлни;
2-3 предложениллĕ текст тума пултарни.

2 класс

«Чăваш чĕлхи» предметăн результачĕсем:

Вĕренекен пĕлӳ илет:

- тĕрлĕ хайлав тишкернĕ май хăйсен тата ыттисен ĕç-хĕлне сăнама, хаклама хăнăхма пуçлани;
- вуласа е итлесе пĕлнĕ информацие аса хывма, асăмлама вĕренсе пыни;
- мăшăршарăн, ушкăнпа пĕрле ĕçлеме – хăйсем хушшинче рольсемпе ĕçсене уйăрма, пĕрлĕхлĕ ĕçĕн харкам пайне пурнăçлама вĕренме пуçлани.

Вĕренекенĕн пĕлӳ илме май пулать:

- вулав пахалăхĕсем çирĕпленни, вулав тĕсĕсемпе мелĕсене алла илсе пыни;
- сасăллă пуплевĕн пĕлтерĕшлĕ мелĕсене (хăвăртлăхĕ, янăравлăхĕ, кĕвĕлĕхĕ) кирлĕ пек улăштарма вĕренни;
- текст тишкерĕвне малалла вĕренсе пыни;
- ансат жанрсене (юмах, калав, сăвă) пĕр-пĕринчен уйăрса илме пултарни;
- хăш-пĕр илемлĕх мелĕсене (танлаштару, эпитет, метафора) курма-сăнама тытăнни;
- литература пĕлĕвĕн ансат ăнлавĕсемпе паллашни.

3 класс

«Чăваш чĕлхи» предметăн результачĕсем:

Вĕренекен пĕлу илет:

- ачасен пуплевне пур енлĕн аталантарасси:
- çĕнĕ терминсемпе паллаштарасси, вĕсемпе усă курма хăнăхтарасси;
- тĕрлĕ енлĕ тишкерӳ вĕрентесси;
- капăшсене пĕрлĕхлĕ курма тата унăн пайĕсене палăртма хăнăхтарасси;
- ачасен вĕтĕ моторикине аталантарасси.

Вĕренекенĕнпĕлу илме май пулать:

- ачасене шкул пурнăçне, йĕркесене, вĕренекен яваплăхĕсене ăнланма, ăша хывма, пурнăçласа пыма пулăшасси;
- пĕр-пĕринпе, аслисемпе кăмăллăн хутшăнма вĕренсе пырасси;
- хутшăну тата пуплев этикетне малалла тăсасси;
- *«çемье»: «йăх»: «ял-йыш»* ăнлавсене уçăмлама, ăса хума пулăшасси.

Вĕренекен пĕлу илет:
вĕреннĕ пуплев пайĕсем, вĕсен паллисем, предложенин пĕр йышши членĕсем çинчен çирĕп пĕлни;
вĕреннĕ орфограммăсенчен тăракан 55-60 сăмахлă текста йăнăшсăр, таса та илемлĕ çырса илме, диктант çырма пултарни;
пĕр йышши членлă предложенире (вĕреннĕ тĕслĕхсем) чарăну паллисем лартма вĕренни;

сӑмахӑн сасӑпа сас палли тытӑмне тишкерме, тымарӗпе аффиксӗсене тупма хӑнӑхни;
Вӗренекенӗн пӗлӳ илме май пур
япала ячӗсен, сӑпат ылмашӗсен падежӗпе хисепне, глаголсен хисепне, сӑпачӗпе вӑхӑтне палӑртма пултарма;
предложении ансат синтаксис тытӑмне чухлама: вӑл тӗллевпе интонаци тӗлӗшӗнчен мӗнлине калама, унӑн тӗп членӗсемпе кӗҫӗн членӗсене тупма, ыйтусем тӑрӑх вӗсен ҫыхӑнӑвне тата пӗр йышши членсене асӑрхама хӑнӑхса пыма;
харпӑр хӑй тӗллӗн тунӑ планпа усӑ курса 80-90 сӑмахлӑ текст тӑрӑх изложени ҫырма, пурнӑҫра пулни-иртни, экскурсире курни, сӑнани ҫинчен ҫыхӑнуллӑ пӗчӗк калав йӗркелеме (сочинени ҫырма) вӗренсе пыма.

2. «Чӑваш челхи» предметӑн шалашӗ
1 класс
Раздел 1.Умӗнхи тапхӑрти уроксем
Хӑнӑхтарусем пурнӑҫланӑ май терминсемпе (пуплев, текст, калав, предложени, сӑмах, сыпӑк, пусӑм, уҫӑ сасӑ, хупӑ сасӑ) паллаштарасси, вӗсемпе вӗренӳре усӑ курма хӑнӑхтарасси.
Пуплев (калупа ҫыру) ҫинчен пӗтӗмӗшле ӑнлав парасси.
Предложени тата сӑмах. Пуплеври (текстри) предложенисене, предложенири сӑмахсене уйӑрса илесси, вӗсене фишкӑсемпе усӑ курса палӑртасси. Предложени сӑмахсенчен тӑни.
Предложении пуҫламӑшӗ тата вӗҫӗ. Чарӑну паллисем (пӑнчӑ, хӳреллӗ пӑнчӑ, ыйту палли, кӑшкӑру палли), вӗсен ячӗсемпе паллаштарасси.
Сӑмах сасӑсенчен тӑни, унӑн пӗлтерӗшӗ пурри.
Сыпӑк, пусӑм. Сӑмахсене сыпӑкӑн пайласси (сыпӑкласси). Сӑмахсенче сыпӑксен шутне, йӗркине палӑртасси. Пусӑмлӑ тата пусӑмсӑр сыпӑксене асӑрхасси, сӑмаха тӗрӗс пусӑмласа (пусӑм ӳкекен сыпӑка тӑсарах, вӑйлӑрах) каласси.
Сасӑ.Пӗтӗмӗшле ӑнлантарасси. Сӑмахри сасӑсене уйӑрасси, фишкӑсемпе усӑ курса вӗсен хисепне, йӗркине палӑртасси.
Каланӑ сасӑллӑ сӑмаха ыттисем хушшинче палласси, хатӗр схемӑна тивӗҫтерекен, пӗр-пӗр сасӑран е сыпӑкран пуҫланакан сӑмахсене аса илесси. Уҫӑ тата хупӑ сасӑсене илтесси, пӗр-пӗринчен уйӑрса илесси.
Ҫыру хӑнӑхӑвесем. Ҫырнӑ чух тӗрӗс ларма, тетраде кирлӗ пек хума, кӑранташпа ручкӑна меллӗн тытма, ӳкерчӗксем тунӑ е ҫырнӑ чух вӗсемпе тӗрӗс усӑ курма вӗрентесси.
Пирӗн ҫырӑвӑн хӑй евӗрлӗхӗ: эпир ытти чылай халӑх пек сула- хайран сылтӑмалла йӗркен-йӗркен ҫӳлтен аялалла ҫыратпӑр.
Ҫырулӑхра усӑ куракан хӑш-пӗр капӑшсен ячӗсемпе паллашта- расси: виҫ кӗтеслӗх, тур кӗтеслӗх, ҫаврашка, ункӑ, ҫур ункӑ, пӗкӗ, ҫекӗл, лапчӑкункӑ.
Калӗпӑша пӗрлӗхлӗ курма тата унӑн пайӗсене палӑртма хӑнӑх- тарасси. Пайсем тӑрӑх капӑшне тавҫӑрасси, пайсенчен капӑш пуҫ- тарасси, капӑшри ҫитмен пайсене ӑнкарасси.
Капӑшсене куҫ виҫипе танлаштарасси, вӗсем хӑш пайӗсемпе пӗр пеккине е пӗр-пӗринчен уйӑлса тӑнине асӑрхама хӑнӑхтарасси. Лап выртакан (горизонтальная), чӑнкӑ анакан (вертикальная) йӗрсемпе паллаштарасси, вӗсене тетрадьре тупасси. Хӑш-пӗр йӗрсен ячӗсемпе паллаштарасси: чалӑш йӗр (косая линия), кукӑр йӗр (кривая линия) т.ыт.те.
Тӗрлӗ йӗре, капӑшсене, эрешсене, сас паллисен пайӗсене сыв- лӑшра евӗрлесси, йӗрлесси.
Ҫырса пӗтермен йӗрсемпе капӑшсене вӗҫлесси, сӑрласси.
Уҫлӑх енесем: сылтӑм, сулахай, ум, хыҫ, аял, ҫӳл, мал, кай, ҫум. Япаласен, капӑшсен уҫлӑхри вырӑнне курма, сӑмахпа палӑрт- ма пӗлесси.
Итлев тата калу хӑнӑхӑвесем. Аслисем, тантӑшӗсем каланине, вуланине итлеме-илтме хӑнӑхтарасси: итлеме хатӗрленесси, малтан пуҫласа вӗҫне ҫитиччен пӳлмесӗр, каланине ӑш пиллӗн йышӑнса итлесси. Илтнине ӑнланма, астуса юлма тӑрӑшасси.

Çыхăнуллă каласа пама, текст калăплама верентесси. Текст теми, сюжечĕ - ĕç мĕнле пуçланать, мĕн хыççăн мĕн пулса иртет, мĕнле вĕçленет. Сăмах кам е мĕн çинчен пырать. Итлеме, çыхăнуллă каласа пама вĕрентнĕ май ачасен сăмах йышне пуянлатасси, сăмахсен пĕлтерĕшне тĕрĕсрех, тарăнрах чухлама, вĕсен грамматика формисене тума, пуплевре вĕсемпе вырăнлă усă курма, тĕрлĕ тытăмлă предложенисене кĕртсе вĕсене пĕр-пĕринпе çыхăнтарма хăнăхтарасси.

Раздел 2.Сас палли тапхăрĕнчи уроксем

Тăван чĕлхери тĕп сасăсем, вĕсене уйăрасси, çырура палăр- тасси. Кĕнекере тата ал çырăвĕнче усă куракан сас паллисем, вĕсен пĕлтерĕшĕсем.

Вĕреннĕ сас паллисене тĕрĕс çырма, çырура пĕр-пĕринпе çыхăнтарма, тĕрлĕ йышши - уçă, тӳнтер, тӳрĕ сыпăкра, сăмахра, предложенире вулама хăнăхтарасси.

Хытă уçă тата хытă хупă сасăсем. Аа, Уу, Аă, Нн, Лл, Мм, Тт, Пп, Шш, Рр, Ыы, Вв, Хх сас паллисем. Вĕсене çырасси, хытă сыпăкра, сăмахра вуласси. Тӳнтер тата тӳрĕ сыпăксене вулас вăрттăнлăх.

Çемçе уçă тата хупă сасăсем. Ии, Ее [э], Ĕĕ, Сс, Кк, Ӳӳ, Çç, Чч сас паллисем, вĕсене çырасси. Позициллĕ вулав. Хытă, çемçе сыпăксем, сăмахсем. Хупă сасса палăртакан сас паллин пĕлтерĕшĕ вăл мĕнле сыпăкра тăнинчен килни. Хытăлăх/çемçелĕх енчен мăшăрлă сыпăксене, сăмахсене танлаштарса вуласси, сас палли- сенчен пухасси, пичетлесси.

Çемçелĕх палли (ь). Хутăш сыпăксем, сăмахсем. Çемçе хупă сасăсене палăртмалли мелсене сăнасси.

Тăван чĕлхери [й] сасă, ăна уйăрасси, палăртасси. Йй сас палли- сем. Юю, Яя, Аă сас паллисем сыпăка та, пĕр сасса та пĕлтерни.

Вырăс чĕлхинчен кĕнĕ сăмахсенче тĕл пулакан сасăсем, вĕсене уйăрасси, тĕрĕс каласси. Оо, Аă, Бб, Гг, Дд, Зз, Жж, Фф, Цц, Щщ сас паллисем, уйăракан паллăсем (ь, ъ).

Сăмахсене тăстарса, сыпăксене сыпăнтарса вулама вĕрентесси.

Сасă тишкерĕвĕ тунă сăмахсене хатĕр сас паллисемпе сыпăк- сенчен пухасси, класс хăми çине пичетлесси, вуласси, евĕрлесе çырасси.

Уйрăм сăмахсене, ансат предложенисене тата пысăках мар текстсене тĕрĕс, ăнланса, пĕр тикĕс (йывăр сăмахсене сыпăкăн пайласа), тĕрĕс пусăмласа вуласси, вуланине ăнланасси, ыйтусене хуравласси. Вулав хăвăртлăхĕ - минутра 12-15 сăмах.

Вуланă чухне предложенисем тата предложенири пĕр йышши членсем хушшинче чарăну тăвасси. Предложение, вĕçĕнчи чарăну паллине кура, тивĕçлĕ интонаципе вуласси.

Ал çырăвĕнчен, пичетленĕ текстран сăмахсем, предложенисем (малтан - вĕсене сасă тата сас палли тишкерĕвĕ тунă хыççăн, кай- ран - харпăр хăй тĕллĕн) çырса илесси. Çырнине кĕнеке е класс хăми çинчи текстпа танлаштарса, сыпăкăн-сыпăкăн вуласа тĕрĕс- лесси.

Ансат сăмахсене, 2-3 сăмахран тăракан предложенисене каланă тăрăх çырасси.

Предложени пуçламăшĕнчи сăмаха, çын ячĕпе хушаматне пысăкран пуçласа çырасси.

Предложени вĕçне чарăну палли лар- тасси.

Çыру гигиенин правилисене пĕлесси.

Пуплевен сасă культури. Харпăр хăйĕн тата урăх çыннăн пуплевне тимлеме, итленине асăмлама хăнăхтарасси. Калаçу хăнăхăвĕсене лайăхлатасси: васкамасăр, ирĕккĕн (тытăнчăксăр, пӳлĕнсе тăмасăр), вăтам хăвăртлăхпа, сасă хăпартмасăр, уçăмлăн калаçма, калаçнă май тĕрĕс сывлăш çавăрма, интонацие кирлĕ пек улăштарма вĕрентесси.

Пуплеври сасăсене илтес, калас пултарулăха лайăхлатасси: тăван чĕлхери тĕп сасăсене уйăрма, вĕсене уйрăмшарăн тата пуплевре тĕрĕс каламалли (орфоэпи) виçесене пăхăнса калама хăнăхтарасси.

Пуплеври сасăсене тĕрĕс илтме, сăмахсене, вĕсен майлашăвĕ- семпе предложенисене çăмăллăн ăнкарма, шухăша хăвăрт ăнланма хăнăхтарасси. Уйрăм ачасен пуплев кăлтăкĕсене юсасси.

Сăмах. Вĕренекенсем усă куракан сăмах йышне ӳстересси. Япаласемпе пулăмсен ячĕсене, вĕсен паллине, ĕçне пĕлтерекен сăмахсене литература чĕлхинчи пек калама вĕрентесси. Япаласене вĕсен тĕп паллисем тăрăх ушкăнлама, пĕр-пĕринчен уйăрса илме, япала ушкăнне пĕр сăмахпа пĕтĕмлетме (ят пама) хăнăхтарасси.
Сăмах пĕлтерĕшне тĕплĕнрех ăнланасси. Сăмахсен пулăв çыхăнăвĕсене асăрхаса ăнкарасси. Шухăша тĕрĕс уçса пама кирлĕ сăмаха хăвăрт тупма, ăна ытти сăмахсемпе тĕрĕс çыхăнтарма, сăмахсен грамматикаформисемпе вырăнлă усă курма, пĕр шухăша тĕрлĕ майпа палăртма вĕрентесси.
Ансат тĕслĕхсемпе усă курса сăмах нумай пĕлтерĕшлĕ пул- ма пултарнипе, омонимсемпе тата синонимсемпе (терминĕсене асăнмасăр) паллаштарасси.
Вырăнти калаçупа литература чĕлхин уйрăмлăхĕсене уяма хистесси.
Сăмахсен грамматика формисемпе усă курасси. Литература чĕлхинче йышăннă грамматика формисене ăнланма, вĕсемпе тĕрĕс усă курма вĕрентесси. Çав шутра: япала ячĕсен, местоименисен падеж тата хисеп формисем, глаголăн ытларах тĕл пулакан (хальхи, пĕрре иртнĕ, пулас) вăхăт формисем, вĕсен хирĕçлев, пултараслăх/ пултараймаслăх аспекчĕсем (терминсене асăнмасăр).
Сăмах майлашăве. Япалан камăнлăхне палăртасси. Тăванлăх терминĕсен сăпат формисем. «Сăпат ылмашĕ е тулли пĕлтерĕшлĕ япала ячĕ + пулăшу пĕлтерĕшлĕ япала ячĕ» калăплă сăмах майла- шăвĕсен тăтăшлă ӳкĕм формисемпе (манăн патăмра, санăн па- тăнта т.ыт.те) пуплевре усă курасси.
Предложени. Тытăмĕпе (хутсăр, хутлă) тата калас тĕллевне кура (калуллă, ыйтуллă, хистевлĕ) тĕрлĕ предложени калăпласси. Пуçланă предложенисене вĕçлеме, ансăррисене анлăлатма пĕлесси. Пĕр шухăшах тĕрлĕ предложенипе е вĕсен çыххипе палăртасси. Предложенири сăмахсен йĕркине сăнама, вĕсене тĕрĕс çыхăнтарма хăнăхтарасси.
Çыхăнуллă пуплев. Пуплев хăнăхăвĕсене малалла аталантарасси: тимлесе итлеме, асăмлама, çыхăнуллă каласа пама, вĕрен- текен ыйтăвĕсене тĕрĕс, уçăмлăн хуравлама, пуплевре предложении тĕрлĕ тĕсĕпе усă курма хăнăхтарасси. Итленĕ е вуланă калавсем, юмахсем тăрăх хăйсен шухăшне каласа пама вĕрентесси.
Тăван литература чĕлхине ăнланма, унăн фонетика системипе, сăмах пуянлăхĕпе, морфологи тата синтаксис мелĕсемпе пуплевре тĕрĕс усă курма, курни-илтни çинчен çыхăнуллă каласа пама вĕрентесси. Юлташĕсен хуравĕсене, каласа панине ырă кăмăлпа итлеме-тимлеме хăнăхтарасси.
Калавсемпе юмахсем, диалогсем, сăвăсем итлесси-тăнласси, асăмласси (учитель вуласа е каласа панине, магнитофон ленти çине çырса илнине, ача-пăча валли хатĕрленĕ теле- тата радиокă- ларăмсене).
Пысăках мар юмахсемпе калавсене аса илесси, вĕсене уйрăм пайсене пăтраштармасăр, сиктерсе хăвармасăр каласа парасси (хăйсем тĕллĕн е вĕрентӳçĕн ыйтăвĕсем тăрăх).
Вуланă предложенисем, текстсем тăрăх ыйтсан хуравлама, текста, унăн уйрăм пайĕсене ят пама пĕлесси.
Уйрăм темăпа çыхăннă темиçе ӳкерчĕк тăрăх предложенисем, çыхăнуллă пĕчĕк калавсем тăвасси.
Пуçланă калава вĕçлесси, вĕçне илтнипе калавăн пуçламăшне шутласа тупасси. Пулни-иртни çинчен вуланипе пĕр евĕрлĕрех каласа парасси.
Çут çанталăкри улшăнусем çинчен, экскурсире, библиотекăра, ытти обществăлла вырăнта курни-илтни çинчен çыхăнуллă калама хăнăхтарасси.
Раздел 3. Букварь хыççăнхи вулав урокĕсем
Ачасем урокра мĕн вуламаллине палăртасси вĕрентӳпе аталантару, сапăрлăх тĕллевĕсене пурнăçлассипе, вĕсен тĕнче курăмне, тĕнче йышăнăвне йĕркелессипе çыхăннă.
Вулав карти: вăхăт, кунпа çĕр улшăнăвĕ, çулталăк вăхăчĕсем, Тăван çĕр-шыв, тăван республика, тăван ял, Тăван çĕр-шывăн чыслă сумлă çыннисем, ача тата унăн тусĕсем, çут

çанталăк, çут çанталăкри пулăмсем, чăваш халăх сăмăхлăхĕ, тĕрлĕ халăх юмахĕсем, И.Я.Яковлев, К.В.Иванов, Н.И.Шелепи хайлавĕсем.
Пăхмасăр калама вĕрентесси: вĕреннĕ 4-5 сăвва пăхмасăр каласси.
Вулав хăнăхăвĕсем.Вĕрентӳçĕ тата ытти ачасем каланине (вуланине) тимлĕн итлес-тăнлас, ăнланса асăмлас хăнăхусене лайăхлатасси. Пысăк мар текста тĕрĕс, ăнланса, пĕр тикĕс, сыпăкăн тăсса вуласси. Вулав хăвăртлăхĕ (палламан текста вуласси) - пĕр минутра 15-20 сăмах. Предложени вĕçĕнче, пĕр йышши членсем хушшинче чарăну тăвасси.
Диалоглă текстсене сасса кирлĕ пек улăштарса вуласси. Вулавăн тĕрлĕ тĕсĕсене (саспа, çурма саспа, шăппăн, пăшăлтатса) вĕренсе пырасси.
Текстпа ĕçлесси. Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси. Вуланă текст тăрăх ыйтусене хуравласси; вуланă текстăн шалăшне (со- держанине) ӳкерчĕксем тăрăх аса илесси; ятсăр текста ят парасси, текстăн ячĕ мĕншĕн çаплине ăнкарасси (вĕрентӳçĕ пулăшнипе). Вуланине пĕтĕмĕшле хак парасси. Укерчĕксем тăрăх çыхăнуллă калав йĕркелесси (çырмасăр).
Маларах вĕреннине аса илсе пĕтĕмлетесси. Сăмаха сыпăкласси, пĕр йĕркерен тепĕр йĕркене куçарасси.
Çырас ăсталăха лайăхлатасси. Сас паллисен ĕлкине тĕрĕс тă- вас, вĕсене пĕр-пĕринпе çыхăнтарас хăнăхăва çирĕплетесси. Сас паллисене, сыпăксене, сăмахсене тата кĕске предложенисене пĕр хăвăртлăхпа (харăс, шутласа) çырасси. Çыру гигиенине çирĕп уяма хăнăхтарасси.
Сăмах мĕнле сасăсенчен тănине, вĕсене çырура хăш сас паллисемпе палăртмаллине чухлама, сиктерсе хăварнă сас паллисене тавçăрма, пăтраштарнă сыпăксенчен сăмахсем, сăмахсенчен пред- ложенисем йĕркелесе çырма вĕрентесси.
Пысăках мар текста кĕнеке е класс хăми çинчен пăхса çырма, çырнине тĕрĕслеме хăнăхтарасси.
Предложенисене, пысăках мар (2-3 кĕске предложенирен тăракан) текста итлесе е вуласа çырасси.
Пĕр-пĕр темăпа (тĕслĕхрен, ашшĕ-амăшĕ, шкул, ачасен ĕçĕ-хĕлĕ çинчен), ӳкерчĕке сăнаса, ӳкерчĕксен серийĕсем тăрăх, пурнăçра курни-илтнине аса илсе вĕрентекен ыйтăвĕсемпе кăтартăвĕсем çине тĕревленсе пысăках мар калавсем тутарасси.
Вуланине е итленине аса илсе, вĕрентекен пулăшса пынипе ыйтусене хуравласси, çыхăнуллăн каласа парасси.

2 класс

Саса тата сас палли

Предложени, самах, саса, сас палли. Алфавит. Уса сасасемпе хупа сасасем. Хыта уса сасасемпе семсе уса сасасем. Хыта уса самахсенче семселех пали сырасси.Уйаракан семселех пали сырасси. Варам хупа сасса ике пер пек сас паллипе сырса палартни. Вырас челхинчен кене хаш-пер самахсене сырасси. Орфографи словаре. Самах сыпаке. Самахсене пер йеркерен тепер йеркене кусарасси.

Самах. Япала яче

Кам? Мен? Ыйтулла самахсем. Пер япалана пелтерекен самахсем. Япала нумаййине пелтерекен самахсем. Сын ячесене.

Глагол

Мен тавать? Мен тавассе? ыйтусенчи глаголсем. Мен туре? Мен турес? Ыйтусенчи глаголсем. Хиресле пелтерешле глаголсем. Сывах пелтерешле глаголсем.

Палла яче

Япала паллине пелтерекен самахсене менле? Ыйту лартса тупасси. Тесе пелтерекен самахсем. Сынна санлакан самахсем. Хиресле пелтерешле самахсем(антонимсем). Перешкел пелтерешле самахсем(синонимсем)

Предложени

Пуплеве предложенисем сине уйарасси. Предложенин теп членесем тата кесен членесем. Предложени членесем хушшинчи сыхану. Калулла, ыйтулла предложенисем.

Кашкарулла предложенисем.

2 - меш класра вереннине петемлетесси.

Сасасемпе сас паллисем. Алфавит. Япала ячее, глагол , пала ячее синчен вереннине петемлетесси. Орфографи словаре. Синонимсен словаре.

3 класс

Раздел 1: Вĕреннине аса илесси. 1-мĕш, 2-мĕш классенче вĕреннине аса илесси. Текст. Предложени. Ÿкерчĕк тăрăх калав йĕркелесе çырасси. ĂÇУ №1.

Раздел 2: Сасă. Сас палли. Сасă. Сас палли. Вăрăм хупă сасăсене икĕ сас паллипе палăртасси. Вăрăм хупă сасăсене икĕ сас паллипе палăртасси. ТУ №1. Диктант. Авăн уйăхĕ. Ч сасă умĕнчи л, н хупă сасăсен çемçелĕхне ятарласа палăртманни. ĂÇУ №2. Изложени. Пиччĕшĕпе шăллĕ. Сăпайлăх сăмахĕсем. Ё, ч сас паллисем хыççăн ы е и çырасси. Калав содержанине кĕскен çырасси. Вырăс чĕлхинчен çыру урлă йышăннă сăмахсенче б, г, д, ж, з, ф, ц, щ сас паллисем çырасси. Вырăс чĕлхинчен çыру урлă йышăннă сăмахсенче б, г, д, ж, з, ф, ц, щ сас паллисем çырасси. Телефонпа калаçасси. ĂÇУ №3. Изложени. Çăкăр. Э, е, ю, я сас паллисемпе усă курма пĕлесси. ТУ №2. Диктант. Туслăх. ĂÇУ №4. Сочинени. Хура кĕркунне.

Раздел 3: Предложени. Предложени. Предложени çинчен мĕн пĕлнине аса илесси. Текст тата предложени. Калуллă предложенисем. ТУ №3. Диктант. Çерçисем. Ыйтуллă предложенисем. Хистевлĕ предложенисем. ĂÇУ №5. Изложени. Ватă тилĕ. Кăшкăруллă предложенисем. Предложенин тĕп членĕсем. Предложенин кĕçĕн членĕсем. Сăмах майлашăвĕ. Предложенири сăмахсен çыхăнăвĕ. ТУ №4. Диктант. Кăмпа çумăрĕ. Ансăр тата анлă предложенисем. Ансăр тата анлă предложенисем. Пĕр-пĕр чĕр чуна сăнласа текст çырасси. Предложени çинчен вĕреннине пĕтĕмлетни. Тăванлăх сăмахĕсем. ТУ №5. Çырса илни. Ват асатте уявĕ. ĂÇУ №6. Сочинени. Манăн асатте (асанне).

Раздел 4: Сăмах. Сăмах. Сăмах тытăмĕ. Тымар тата аффикссем. Сăмаха улăштаракан тата сăмах тăвакан аффиссем. Хăнана чĕнесси. Çĕнĕ сăмахсем -а(-е),-лăх(-лĕх) аффиксскем хушăнса пулни. Çĕнĕ сăмахсем -у(-ÿ),-ла(ле) аффикссем хушăнса пулни. ĂÇУ №7. Изложени. Чаплă утарçă. Пĕр тымартан пулнă сăмахсем. ТУ №6. Диктант. Кăмпара. Аффикслă сăмахсене çырасси. Аффикслă сăмахсене çырасси. Аффикслă сăмахсене çырасси. Заметка çырасси.

Раздел 5: Пуплев пайесем. Япала ячĕ. Япала ячĕ. Япала ячĕн пĕлтерĕшĕ тата ыйтăвĕсем. Япала ячĕсем хисеп тăрăх улшăнни. ĂÇУ №8. Изложени. Каюра. Ш, с, ç сасăсемпе пĕтекен япала ячĕсене нумайлă хисепре тĕрĕс çырасси. ТУ №7. Диктант. Сивĕ Мучи.

Раздел 6: Глагол. Глагол. Глагол пĕлтерĕшĕ, ыйтăвĕсем. Хирĕçле пĕлтерĕшлĕ глаголсем. Зоопаркра. Калава вĕçлесси. Çывăх пĕлтерĕшлĕ глаголсем. Глагол улшăнăвĕ. Хальхи вăхăт. ĂÇУ №9. Изложени. Алăсем. Иртнĕ вăхăт. ТУ №8. Диктант. Ир тухакан кăмпасем. Пулас вăхăт. ĂÇУ №10. Ÿкерчĕк тăрăх калав туса çырасси.

Раздел 7: Паллă ячĕ. Паллă ячĕ. Паллă ячĕн пĕлтерĕшĕ, ыйтăвĕсем.Паллă ячĕ улшăнни. Паллă ячĕ япала ячĕпе тата глаголпа çыхăнни. Çывăх пĕлтерĕшлĕ паллă ячĕсем. Çулĕпе аслă çынсене хисеплесе чĕнесси. ĂÇУ №11. Изложени. Çĕмĕрт. Хирĕçле пĕлтерĕшлĕ паллă ячĕсем.

Раздел 8: 3 класра вĕреннине аса илсе çирĕплетесси. 3 класра вĕреннине аса илсе çирĕплетесси.Сасăсемпе сас паллисем. Предложени. ТУ №9. Диктант. Пысăк пуху. Сăмах тытăмĕ. Пуплев пайĕсем.

4 класс

Раздел 1: Кÿртĕм урок Çĕрĕм-шывăм,чăваш çĕр шывĕ

Раздел 2: Вĕреннине аса илесси

Текст.Предложени.Сăмах . Тĕрĕслев ĕçĕ .Çырса илни.Кăвакарчăн. Сасăсем тата сас паллисем.Сыпăк.Пусăм. Хутшăну йали-йĕрки.Этикет.

Раздел 3: Сăмах тытăмĕ татав пулавĕ.

Пĕр тымарлă сăмахсем. Сăпайлăх сăмахĕсем. Сăмах аффикс хушăннипе пулни. Мăшăр сăмахсем.
Раздел 4: Текст Сăмахсене икĕ хут калани. Çыру тата пĕлтерӳ çырасси.
Раздел 5: Предложенин пĕр йышши членĕсем
Текстри предложенисен килĕшĕвĕ. Текст теми. Текстăн тĕп шухăшĕ. Текст тытăмĕ. Пĕр йышши членсем çинчен ăнлантарни
Раздел 6: Пуплев пайĕсем
Пуплев пахалăхĕ . Сăмахсене пĕлтерĕш тăрăх ушкăнлани.
Раздел 7: Япала ячĕ.
Япала ячĕсен вĕçленĕвĕ.Падежсем. Хупă сасăпа пĕтекен япала ячĕсен вĕçленĕвĕ. Уçă сасăпа пĕтекен япала ячĕсен вĕçленĕвĕ. Япала ячĕсене нумайлă хисепре вĕçлени. Япала ячĕсем çинчен вĕреннине пĕтĕмлетни.
Раздел 8: Паллă ячĕ.
Паллă ячĕсен пĕлтерĕшĕ,пулăвĕ. Палл ячĕсен тĕп тата танлаштаруллă степенĕсем. Паллă ячĕсен вăйлă степенĕ
Раздел 9: Хисеп ячĕ. Хисеп ячĕсен пĕлтерĕшĕ. Ĕç хучĕсем. Пĕлтерӳ çырасси.
Раздел 10: Местоимени
Местоимени пĕлтерĕшĕ.Сăпат местоименийĕсем. Уяв ячĕпе саламласси
Раздел 11: Глагол
Глаголăн пурлă тата çукла формисем. Глагол вăхăт тăрăх улшăнни. Глагол сăпат тăрăх улшăнни. Глагол хисеп тăрăх улшăнни. Хальхи вăхăтри глаголсен сăпатланăвĕ. Хальхи вăхăтри глаголсене çырасси. Иртнĕ вăхăтри глаголсен сăпатланăвĕ. Пулас вăхăтри глаголсен сăпатланăвĕ. Глагол çинчен вĕреннине пĕтĕмлетни.
Раздел 12: Вĕренӳ çулĕнче аса хывнине аса илесси
Сăмах тытăмĕ тата пулăвĕ. Текст. Предложени. Пуплев пайĕсем. 4-мĕш класра вĕреннĕ пуплев пайĕсене аса илесси.

Тематика плане.

1 класс.

№	Тема урока	часы
1	Шкула!	1
2	Тăван кил-йыш. Сыхăнуллă пуплев.	1
3	Шкул ачин кун йёрки. Вĕрену хатересем. Сыханулла пуплев.	1
4	Шкул ачин кун йерки. Сыханулла пуплев.	1
5	Керхи садра. Улма- сырла. Предложени.	1
6	Ача-пача ваййисем. Вылямаллисем. Самах.	1
7	Килти выльах-черлех: кайак-кешек.	1
8	«Сарак» юмах. Варманти йывассем: тискер кайаксем? Уса- хупа сасасем. Терминсем	1
9	Килти кайак-кешек. Весен кайаксем. Пусам.	1
10	[а] саса А,а сас паллисем[у] саса У,у сас паллисем	1
11	[а] саса Аа сас паллисем н] саса Н,н сас паллисем	1
12	[л] саса Л,л сас паллисем [м] саса М, сас паллисем	1
13	[т] саса Т,т сас паллисем[п] саса П,п сас паллисем	1
14	ш] саса Ш,ш сас паллисем р] саса Р,р сас паллисем	1
15	[ы] саса Ы,ы сас паллисем[в] саса В,в сас паллисем	1
16	[х] саса Х, сас паллисем	1
17	[и] саса И,и сас паллисем. Хыта (семсе) сасасем: сыпаксем; самахсем.Хутăш самах	1
18	Ее сас палли, [э] саса пелтереше.. [э] саса Э, э сас палли[Е] саса .	1
19	[с] сасă; С,с сас паллисем[к] [к΄] сасăсем; К,к сас паллисем	1
20	[ъ] саса, Ъ,ъ сас паллисем	1
21	Ç] сасă; Ç, ç сас паллисем Ç, ç сас паллисем	1
22	[Ч] сасă; Ч,ч сас паллисем Ч,ч сас паллисем	1
23	Семселĕх палли(ь	1
24	[Й] сасă; Й,й сас паллисем Йу]сыпăк, Ю,ю сас паллисем	1
25	[Йа]сыпăк, Я,я сас паллисем	1
26	Е,е сас паллисем [йэ] сыпăка тата [э]сасса пĕлтерни	1

27	[о] сасӑ, О,о сас паллисем	1
28	[б]саса, Б б сас паллисем[г] сасӑ, Г г сас паллисем[д] сасӑ, Дд сас паллисем	1
29	[з]саса, Зз сас паллисем	1
30	[ф]саса, Фф сас паллисем Уйаракан ъ тата Ь паллисем	1
31	[ж] саса, Жж сас паллисем	1
32	[ц] саса, Цц сас паллисем [щ] саса, Щщ сас паллисем	1
33	Вулав ханахавесем	1

Тематика плане
2 класс

№ п/п	Урок теми	Ачасемпе ĕçлесси	Сехет шуче
	Саса тата сас палли		
1	Предложени. Сăмах. Сасă тата сас палли	Предложенипе самах синчен 1-меш класра вереннине аса илесси. Сутсанталака, Таван сершыва юратма верентесси. Сасасемпе сас паллисем синчен аса илесси. Варманти чер-чунсене сыхлама упрама верентесси.	1
2	Алфавит. Илемле сыру.	Алфавит синчен аса илесси. Алфавит пурнасра мен тума кирлине анлантарасси.	1
3	Уçă сасăсемпе хупă сасăсем.	Уса сасасемпе хупа сасасене аса илесси. Килти выльах-черлехсене юратмалли тата весене пахмалли синчен пелтересси.	1
4	**Тереслев диктанче** (1-мĕш кл. вĕреннине аса илни)	Сасасемпе сас паллисем синчен аса илесси. Вырас челхипе сыхану тытасси	1
5	«Терес сыратпар». Хытă уçă сасăсемпе çемçе уçă сасăсем	Хыта уса сасасемпе семсе уса сасасене аса илесси. Тупмалли юмахсемпе еслесси, вайа ирттересси. Вырас челхипе сыхану тытасси	1
6	Хытă хупă сасăсемпе çемçе хупă сасăсем.	Хупа сасасене аса илесси. Пахча симессем синчен каласу ирттересси. Пирен тавралах урокепе сыхану тытасси.	1
7	Хытă уçă сасăллă сăмахра -ю-, -я- çырасси.	Хыта тата семсе уса сасасене аса илесси. Кашни ачан дневникесене тирпейле тытмалли синчен каласу ирттересси.	1
8	Уйăракан çемçелĕх палли (ь) çырасси.	Уйаракан семселех пали (ь) синчен аса илесси. Тетрадьсем синче илемле сырмалли синчен каласу ирттересси.	1
9	Вăрăм хупă сасса икĕ пĕр пек сас палли çырса палăртни.	Варамман илтенекен хупа сасасем синчен аса илесси. Вырас челхинчи правиласене аса илесси. Пыл хурчесем синчен каласу ирттересси. Пирен тавралах, вырас челхи урокесемпе сыхану тытасси	1
10	Вырăс чĕлхинчен йышăннă хăш-пĕр сăмахсене çырасси.	Янравла хупа сасалла самахсене аса илесси. Вырас челхипе сыхану тытасси. Хамар таврари халахан самахлахепе паллаштарасси.	1
11	Орфографи словаре. Самах диктанче.	Орфографи словарепе еслесси.	1
12	«Сасă тата сас палли» темапа **тереслев диктанче**	Диктант «Шкул ачи» е «Хура керкунне» (Таван челхе урокесем)	1
	Самах.Япала яче		
13	Сăмахсене пĕр йĕркерен тепĕр йĕркене куçарасси.	Уса сасасем синчен аса илесси. Пирен тавралах урокепе сыхану тытасси.	1
14	Кам? Мĕн? ыйтуллă	Чере тата черемар япаласем синчен аса	1

	сăмахсем.	илесси. Пирен тавралах урокепе сыхану тытасси. Сывлахла пулма, ана упрама верентесси.	
	Пер япалана пелтерекен сăмахсем.	Вырас, тутар челхинче пер япалана пелтерекен самахсене танлаштарасси. Вырас челхипе тата тутар челхипе сыхану тытасси.	
15	Çын ячĕсене, хушамачĕсене, ашшĕ ячĕсене пысăк сас паллинчен пуçласа сырасси.	1-меш класра вереннине аса илесси. Куршесемпе тусла пуранмалли синчен каласу ирттересси.	
	Выльăх –чĕрлĕх ячĕсене пысăк сас паллинчен пуçласа çырасси.	Килти выльах-черлехсене аса илесси. «Печек юлташсемпе» тусла пуранмалли синчен каласу ирттересси. Пирен тавралах урокепе сыхану тытасси	1
16	Сочинени.	Укерчеке санаса печек калав йеркелесси.	1
17	Хула, ял, урам, юхан шыв ячĕсене пысăк сас паллинчен пуçласа çырасси.	Хамар таврари ялсемпе хуласен ячесене аса илесси. Таван яла юратма, упрама верентесси. Курше ялсемпе тусла пуранма верентесси.	1
18	«Сăмах, япала ячĕ» темапа **тереслев диктанче**	Япала яче синчен аса илесси. Илемле сырмалли синчен каласасси.	1
19	Изложени.	Текста пайсем сине уйарма пелесси. Текста терес сырса пама веренесси.	1
	Глагол		
20	Мĕн тăвать? Мĕн тăваççĕ? ыйтури глаголсем.	Есе пелтерекен самахсене аса илесси. Глаголсене уса курса сава сырма верентесси. Таван самах урокепе сыхану тытасси.	
	Глаголсенче (ь) палли çырасси.	(ь)-палли синчен аса илесси. Есчен пулма верентесси. Кил-суртра атте-аннене пулашмалли синчен каласу ирттересси.	1
21	Мĕн таваççĕ? ыйтури глаголсем.	Вырас челхинчи глаголсем синчен аса илесси. Вырас челхипе сыхану тытасси.Уроксене вахатла хатерлемелли синчен каласу ирттересси.	1
22	Мĕн турĕ? Мĕн турĕç? ыйтури глаголсем.	Иртне вахатри, перрелле хисепри глаголсем синчен вереннине аса илесси. Пурнасра чеелех те кирле пулни синчен каласу ирттересси. Амартура пултарулла пулма верентесси. Физкультура урокепе сыхану тытасси.	1
23	Мен тавать? Мен туре? Ыйтури глаголсем.	Хальхи вахатри глаголсен ыйтавесене аса илесси. Иртне вахатри, перрелле хисепри глаголсем синчен вереннине аса илесси	1
24	Сочинени «Манан юлташ»	Глаголан ыйтавесене аса илесси. Кун йеркипе паллаштарасси, пурнасра сиреп чунла пулма верентесси	1
25	Йанашсене турлтни. Хирĕçле пĕлтерĕшлĕ глаголсем.	Есе пелтерекен самахсене аса илесси. Глаголсене уса курса сава сырма верентесси. Таван самах урокепе сыхану тытасси.	1
26	Пĕрешкел е çывăх пĕлтерĕшлĕ глаголсем.	Пирен тавралах урокепе сыхану тытасси.	1
27	Изложени сырни.	Текста терес сырса парасси.	1

	Палла яче		
28	«Терес сыратпар» Япала паллине пĕлтерекен сăмахсене мĕнле? ыйту лартса тупасси.	Тереслев есенче туна йанашсене тупса анализлассисси. Япаласен паллисене санласси, ыйтавесене ответлесси. Менле? Ыйтури самахсем синчен вереннине аса илсе сиреплетесси.	1
29	Тĕсе пĕлтерекен сăмахсем.	Палласем тарах япалине тупасси.	1
	Çынна сăнлакан сăмахсем.	Ханахтарусем пурнасласси. Пуплеве аталантарасси.	
30	Хирĕçле пĕлтерĕшлĕ паллă ячĕсем (антонимсем).	Самахсенчен предложенисем тавасси. Вереннине сиреплетесси.	1
	Пĕрешкел пĕлтерĕшл паллă ячĕсем (синонимсем).	Сене материалпа еслени. Вереннине аса илсе сиреплетни.	
	Предложени		
31	Пуплеве предложенисем çине уйăрасси.	Текстри предложенисене уйарма веренни, весне панча, ыйту тата кашкару палли лартмаллине аса илесси.	1
	Предложенин тĕп членĕсемпе кĕсĕн членĕсем.	Пуплеврен предложенисене уйарса илесси, теп членесене тупма ханахасси.	
32	Предложенин тĕп членĕсемпе кĕсĕн членĕсем.	Пуплеврен предложенисене уйарса илесси, теп членесене тупма ханахасси.	1
	Предложени членĕсем хушшинчи çыхăну.	Теп членсене аялтан йерсем туртса пала туни, весен ыйтавне каласа пани.	
	Предложени членĕсем хушшинчи çыхăну.	Теп членсене аялтан йерсем туртса пала туни, весен ыйтавне каласа пани.	
33	Калуллă, ыйтуллă предложенисем.	Доска синче сырна текстра предложенисене уйарни, ана чарану паллисем лартса сырса илни.	1
	Кăшкăруллă предложенисем.	Предложени весенче кашкару палли лартасси. Кашкарулла предложенисене интонаципе терес вуласси.	
	Вереннине аса илни		
34	Петемешле т**ереслев диктанче**	Диктант текстне илемле те терес сырма пелесси.	1
	«Терес сыратпар» 2-мĕш класра вĕреннине петемлетни	Вереннине аса илсе сиреплетесси	

Тематика планĕ,3 класс

		Сехетсен шучĕ			
№	**Тема тата раздел ячĕ**	**Пурĕ**	**Тĕрĕслев ĕсĕсем**	**Практика ĕсĕсем**	**ЭОР, ЦОР**
	• **Раздел 1. 1-меш,2-меш классенче вереннине аса илесси. 2 ч**				
1.1	Текст. Предложени.Сасасе мпе сас паллисем.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
1.2	Ӳкерчĕк тăрăх калав йĕркелесе çырасси.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
	Пĕтĕмпе раздел тăрăх	2	0	2	
	• **Раздел 2. Саса.Сас палли. 8 ч**				
2.1	Вăрăм хупă сасăсене икĕ сас паллипе палăртасси.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
2.2	Диктант.Авăн уйăхĕ.	1	1	0	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
2.3	Ч сасă умĕнчи л,н хупă сасăсен çемçелĕхне ятарласа палăртманни	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
2.4	Изложени. Пиччĕшĕпе шăллĕ.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
2.5	Ç,ч сас паллисем хыççăн ы е и çырасси.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
2.6	Вырăс чĕлхинчен çыру урлă йышăннă сăмахсенче б,г,д,ж,з,ф,ц,щ сас паллисем çырасси.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
2.7	Э,е,ю,я сас паллисемпе усă курма пĕлесси.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
2.8	Диктант "Туслăх".	1	1	0	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
	Пĕтĕмпе раздел тăрăх	8	2	6	
	• **Раздел 3. Предложени. 14 ч**				
3.1	Предложени çинчен мĕн пĕлнине аса илесси.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
3.2	Калуллă предложенисем. Диктант "Серсисем".	1	1	0	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
3.3	Ыйтуллă предложенисем.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm

3.4	Хиствеллĕ предложенисем.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
3.5	Изложени "Ватă тилĕ".	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
3.6	Кăшкăрулла предложенисем.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
3.7	Предложенин тĕп членĕсем.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
3.8	Предложенин кĕçĕн членĕсем.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
3.9	Диктант "Кăмпа çумăрĕ".	1	1	0	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
3.10	Ансăр тата анлă предложенисем.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
3.11	Пĕр-пĕр чĕр чуна сăнласа текст çырасси.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
3.12	Предложени çинчен вĕреннине пĕтĕмлетни.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
3.13	Тăванлăх сăмахĕсем.Çырса илни "Ват асатте уявĕ".	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
3.14	Сочинени "Манăн асатте (асанне).	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
	Пĕтĕмпе раздел тăрăх	14	2	12	
	• **Раздел 4. Самах. 3 ч**				
4.1	Çĕнĕ сăмахсем -çă(-çĕ),лăх(лĕх) аффикссем хушăнса пулни.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
4.2	Изложени "Чаплă утарçă"	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
4.3	Диктант "Кăмпара".	1	1	0	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
	Пĕтĕмпе раздел тăрăх	3	1	2	
	• **Раздел 5. Пуплев пайесем.Япала ячe. 3 ч**				
5.1	Япала ячĕн пĕлтерĕшĕ тата ыйтăвĕсем.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
5.2	Изложени "Каюра"	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
5.3	Диктант "Сивĕ мучи".	1	1	0	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
	Пĕтĕмпе раздел тăрăх	3	1	2	
	Раздел 6. Глагол. 3 ч				
6.1	Глагол пĕлтерĕшĕ, ыйтăвĕсем.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm

	Хальхи вăхăт. Иртнĕ вăхăт. Пулас вăхăт.				
6.2	Изложени "Алăсем".	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
6.3	Диктант "Ир тухакан кăмпасем"	1	1	0	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
	Пĕтĕмпе раздел тăрăх		1	2	
	• **Раздел 7. Палла яче. 1 ч**				
7.1	Паллă ячĕн пĕлтерĕшĕ,ыйтăвĕсем. Паллă ячĕ улшăнни.	1	0	1	http://salikovo.chuvash.org/nachalka/index.htm
	Пĕтĕмпе раздел тăрăх	1	0	1	

4 КЛАСС

№ п/п	Тема урока	Количество часов		
		Всего	Контрольные работы	Практические работы
1	Текст. Предложени.Сăмах	1		
2	Пĕр тымарлă сăмахсем	1		
3	Тĕрĕслев диктанчĕ №1Тăван чĕлхемĕрçĕм.	1		
4	Текстри предложенисен килĕшĕвĕ	1		
5	Пĕр йышши членсем çинчен ăнлантарни	1		
6	Тĕрĕслев диктанчĕ №2 "Шăллăм	1		
7	Сăмахсене пĕлтерĕш тăрăх ушкăнлани	1		
8	Изложени №3 "Будка тăрринчи йава"	1		
9	Япала ячĕсен вĕçленевĕ.Падежсем	1		
10	Тĕрĕслев диктанчĕ №3 "Юман"	1		
11	Паллă ячĕсен пĕлтерĕшĕ,пулăвĕ	1		
12	Паллă ячĕсен тĕп тата танлаштаруллă степенĕсем Паллă ячĕсен вайлă степенĕ	1		
13	Местоимени пĕлтерĕшĕ.Сăпат местоименийĕсем	1		
14	Глаголăн пурлă тата çуклă формисем Глагол вăхăт тăрăх улшăнни	1		
15	Тĕрĕслев диктанчĕ №4"Çутă çуркунне	1		

16	Сӑмах тытӑмӗ тата пулӑвӗ. Текст	1		
17	Резерв урокӗ	1		
ОБЩЕЕ КОЛИЧЕСТВО ЧАСОВ ПО ПРОГРАММЕ		17	0	0

Приложени 2
Пуҫламӑш классенче чӑваш чӗлхине вӗренекенсен пӗлӗвӗсемпе ӑслай-хӑнӑхӑвӗсене тӗрӗслесе хакламалли виҫесем

I класра çыру ĕçĕсене сăмахпа каласа çеç хаклаççĕ. Çырса илнинче ача 5 йăнăшран ытла туман пулсан, ку ĕç вăтам шутланать
Пĕрремĕш çул вĕренекенсен вулав ăслайĕсемпе хăнăхăвĕсене куллен тĕрĕслесе пымалла, сăмах вĕççĕн хакламалла.

ЧĔЛХЕНЕ ТИШКЕРМЕ ПĔЛНИНЕ ХАКЛАССИ

Сăмахпа каласа хуравланине хакламалли виçесем

Сăмахпа каласа хуравлаттарни пуçламăш классенчи ачасен пĕлĕвĕсене, ăслайĕсемпе хăнăхăвĕсене хакламалли чи кирлĕ мелсенчен пĕри. Хуравăн çак енĕсене шута илмелле: а) вĕреннĕ материала туллин тата тĕрĕс каласа пани; ă) материала ăнланнин шайĕ; б) йĕркипе, çыхăнуллăн каласа пани, пуплев культури.
«5» паллă çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен ача прог- раммăри материала ăнланса, туллин, тĕрĕс пĕлнине кăтартать, хăй каланине тĕслĕхсемпе çирĕплетсе парать; сăмахсемпе предложени- сене хăй тĕллĕн тата тĕрĕс тишкерет, вĕрентӳçĕ сĕннĕ текстра ха- личчен вĕреннĕ грамматика пулăмĕсене, сăмахсене мĕнле çырмал- лине, предложенири чарăну паллисен сăлтавне тĕрĕс ăнлантарать, йĕркипе, çыхăнуллă каласа хуравлать, пуплев йăнăшĕсем пачах тумасть е 1 йăнăшран ытла тумасть пулсан.
«4» паллă çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен хуравĕ «5» паллăпа хакламалли виçесене тивĕçтерет, анчах вăл правилăсене çирĕплетме илнĕ тĕслĕхсенче 1-2 йăнăш тăвать, вĕсене хăех е вĕрентӳçĕ пулăшнипе çăмăллăнах тӳрлетет; каласа панă чух 1-2 пĕчĕк йăнăш тăвать пулсан.
«3» паллă çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен материала пĕтĕмĕшле ăнланать, анчах туллин хуравлаймасть, вĕрентӳçĕ пулăшнипе çеç каласа пама пултарать; текста тишкернĕ чух уйрăм йăнăшсем тăвать, вĕсене вĕрентӳçĕ ыйтусем панипе çеç тӳрлетет; правилăсене харкам тĕллĕн тĕслĕхсемпе çирĕплетсе параймасть, ку ĕçе вĕрентӳçĕ хушма ыйтусем парсан çеç пурнăçлайрать; çыхă- иуллă каласа параймасть, каласа панă чух темиçе йăнăш тăвать пулсан.
«2» паллă çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен материала пĕтĕмпех е унăн чи кирлĕ пайне пĕлмест, каласа панă тата текстпа ĕçленĕ чухне пысăк йăнăшсем тăвать, вĕсене вĕрентӳçĕ пулăшнипе те тӳрлетеймест пулсан.
«1» паллă çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен ача вĕреннĕ материала пачах та пĕлмест пулсан.
Вĕреннĕ тĕп правилăсемпе тата теори материалĕпе çыхăннă хăнăхтарусенче тунă йăнăшсем уйрăмах пысăк йăнăшсем шут- ланаççĕ. Вĕсен шутне правилăсене ăнланмасăр, чуххăмăн каласа пани, хăйсен тĕслĕхĕсемпе çирĕплетменни, калаçупа çырура усă курма пĕлменни кĕреççĕ.
Паллаштарас тĕллевпе çеç программăна кĕртнĕ материала ача мĕнле пĕлнине тĕрĕслесе хаклама кирлĕ мар.

Çыру ĕçĕсене (таса та илемлĕ çырни, диктант) хакламалли виçесем

Ачасен пĕлĕвĕсене, ăслайĕсемпе хăнăхăвĕсене кулленхи тата пĕтĕмĕшле тĕрĕслев ĕçĕсем ирттерсе хакламалла.
I класра ачасен пĕлĕвĕсене, ăслайĕсемпе хăнăхăвĕсене хăнăх- тарусем пурнăçлаттарса куллен тĕрĕслесе тăмалла. Букварь тапхăрĕнчи çыру ĕçĕсем икĕ тĕрлĕ пулаççĕ. Пĕрисем - вĕреннĕ пĕчĕк тата пысăк сас паллисене, сыпăксене, ансат, кĕске предложенисене ал çырăвне евĕрлесе пăхса çырасси. Ку çыру ĕçĕсем ытларах чухне «Çыру тетрачĕпе» ĕçлессипе çыхăнаççĕ. Теприсем - пичетленĕ сăмахсене, предложенисене, текстсене ал çырăвне куçарасси. Кун пек тĕрĕслемелли çыру ĕçĕсем 1-3-мĕш чĕрĕксенче пĕрер, 4-мĕш чĕрĕкре иккĕ ирттермелле.

II—IV классенче куллен тата пĕтĕмĕшле ирттермелли тĕрĕслев çыру ĕçĕсем шутне çырса илни, тĕрлĕрен диктант (вĕсемпе пĕрлех пуплеве тишкермелли хушма ĕçсем те пулаççĕ), изложени кĕреççĕ.
I-IV классенче сочинени вĕрентмелле çеç çыртараççĕ. Чĕлхе тишкерĕвĕпе çыхăннă хушма ĕçсемпе пĕрле ирттернĕ çыру ĕçне икĕ паллăпа хаклаççĕ, пĕринпе - çырса илнишĕн, тепринпе - чĕлхе тишкерĕвĕшĕн.
II класран пуçласа таса та илемлĕ çырассин хăнăхăвĕсене те тĕрĕслесех тăмалла. Хаклас критерисен шутне каллиграфии çак виçисем кĕреççĕ, сас паллисен ĕлкисене пăсмасăр, уçăмлăн, пĕр пек виçеллĕ чалăштарса çырни, вĕсен çӳллĕшĕ тан пулни; йĕрсен хулăнăшĕ, сас паллисем, сăмахсем хушшинчи хушă пĕр пекки, яланах пĕрешкел тата çителĕклĕ хăвăртлăхпа çырни.
«5» паллă çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен ачан ĕçĕ каллиграфи нормисене тивĕçтерет, çырура пĕр-икĕ пысăках мар çитменлĕх пулма пултарать.
«4» паллă çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен ача çырăвĕ виçесенчен пĕрне тивĕçтермест (пĕрешкел чалăштарса çырман, сас паллисем, сăмахсем хушшинче пĕр пеклĕх çук т.ыт.те), 1-2 пысăках мар çитменлĕх пур.
«3» паллă çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен çырăвĕ каллиграфи виçисенчен 1-2-шне тивĕçтерейместь (сас паллисене пĕрешкел чалăштарманни, хăш-пĕр сас паллисен ĕлки уçăмлах марри, сас паллисен çӳллĕшĕпе хулăнăшĕ пĕрешкел марри т.ыт.те), 1-2 пысăках мар çитменлĕх пур.
«2» паллă çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен ачан çырăвĕ каллиграфи виçисенчен чылайăшне тивĕçтермест.
«1» паллă çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен çырăвĕ питĕ тăрлавсăр, илемлĕ мар, унта тӳрлетнĕ, таса мар вырăнсем нумай.
Пысăках мар йăнăшсем шутне çаксем кереççе:
хăш-пĕр сас паллисене тĕрĕс мар çырни;
пысăк тата пĕчĕк сас паллисене пĕр йĕр çинче çырманни;
хăш-пĕр сас паллисене тĕрĕс çыхăнтарманни;
йĕртен çӳлелле е аялалла тухса çырни;
ытлашши шултра е вĕтĕ çырни;
хăш-пĕр тĕлте сас паллисене пĕрешкел чалăштарса çырман- ни, сас паллисем, сăмахсем хушшинчи хушă пĕр пек пулманни;
хăш-пĕр сас паллисен тăрринчи паллăсене, çекĕлсене пăсса çырни.
Ача тунă чылай йăнăш ӳт-пӳ аталанăвĕпе çыхăннă пулсан, япăхрах çырнă ĕçе «3» паллăпа хакламалла.
Ку виçесемпе II класра таса та илемлĕ çырмалли уроксенче пурнăçланă ĕçсене тата II-IV классенче ятарласа ирттернĕ тĕрĕс- лев ĕçĕсене хаклаççĕ. Чăваш чĕлхи урокĕсенче таса та илемлĕ çырма вĕренмелли минутсенче ирттернĕ пĕчĕк ĕçсене ятарлă паллăсемпе хакламаççĕ.
Тĕрĕслев еçесене вăл е ку темăна вĕреннĕ май е вĕренсе пĕтер- сен ирттереççĕ. Вĕсен шучĕ темăна вĕренес йывăрлăхран килет.
Пĕтĕмĕшле тĕрĕслев ĕçĕсене ытларах вĕренӳ чĕрĕкĕ, çур çулĕ вĕ- çĕнче (анчах юлашки кунсенче мар!) ирттереççĕ.
Асăрхаттарни: пуçламăш классенче сочинени вĕренмелле çеç çыртараççĕ.
Диктант çыртарма (çырса илтерме) ытларах чухне çыхăнуллă текст илмелле. Текстсем литература чĕлхин виçисене пăхăнмалла, ачасен тĕнче курăмне анлăлатма, вĕсене ăслă-тăнлă, ĕрет-несĕп енчен йĕркеллĕ ӳссе çитĕнме пулăшмалла, вăл е ку класра мĕн вĕ-реннине тивĕçтермелле.

I класра çырса илмелли материалăн калăпăшĕ вĕренӳ çулĕ тăрш- шĕпе ерипен ӳссе пымалла. Малтанхи вăхăтра 2-3 пысăк тата пĕчĕк сас палли, 2-3 сыпăк, 2-3 сăмах е 2-3 сăмахран тăракан предложени çыртармалла. Вĕренӳ çулĕ вĕçĕнче çырса илмелли текст калăпăшĕ 15 сăмаха çитмелле.
II-IV классенче диктант тата çырса илмелли текст калăпăшĕ çакăн пек пулмалла:

Классе м	Чĕрĕксем	
	I II	III IV
II	20-25	30-35
III	35-40	45-50
IV	50-55	60-65

Тĕрĕслев ĕçĕсем ирттермелли вăхăта çапларах уйăрмалла: I класра - 10-15 минут, II-IV классенче - 20-25 минут, хушма ĕçсемпе пĕрле: I класра - 25-30, II-IV классенче - 35-40 минут.
I класра çыру ĕçĕсене сăмахпа каласа çеç хаклаççĕ. Çырса ил- нинче ача 5 йăнăшран ытла туман пулсан, ку ĕç вăтам шутланать.
II-IV классенче диктанта çак виçепе хакламалла:
«5» паллă çакăн пек чухне лартмалла: ача орфографипе пунктуаци йăнăшĕсем пачах туман, орфограммăсене тӳрлетмен, каллиграфи виçисене пăхăнса (сас паллисен ĕлкисене уçăмлă, пĕрешкел чалăштарса т.ыт.те) çырнă, анчах уйрăм çитменлĕхсем (сиктерсе хăварнă сас паллисене кĕртсе лартни, сас палли ĕлкине тӳрлетни т.ыт.те) пур пулсан.
«4» паллă çакăн пек чухне лартмалла: çыру ĕçĕнче орфог- рафи йăнăшĕсем 2, пунктуаци йăнăшĕ 1 ытла мар, е 1 орфографи, 2 пунктуаци йăнăшĕ, ĕçе тирпейлĕ çырнă, анчах темиçе çĕрте каллиграфи виçисене тивĕçтермен, пĕр-пĕр орфограммăна тӳрлетни пур пулсан.
«3» паллă çакăн пек чухне лартмалла: орфографипе пунктуаци йăнăшĕсем 6-ран ытла мар, диктантра (вариантсем) орфог- рафи йăнăшĕсем 3-рен 5-е çити, пунктуаци йăнăшĕсем 3 таран, е 4 орфографи, 2 пунктуаци, 5 орфографи, 1 пунктуаци йăнăшĕ, ĕçе тирпейсĕр, каллиграфи виçисене пăхăнса çырман тата тĕрлĕ орфограммăна тӳрлетни 1-2 пулсан.
«2» паллă çакăн пек чухне лартмалла: диктантра орфографи йăнăшĕсем 6, пунктуаци йăнăшĕ 3-4-ран ытла, ĕçе тирпейсĕр, каллиграфи виçисене пăхăнмасăр çырнă, 3-5 тӳрлетни пур пулсан.
Диктантра çаксене йăнăш тесе шутламалла:
а) сăмаха орфографи правилисене пăсса çырни, сас паллисене сиктерсе хăварни, сас паллисене е сăмахсыпăкĕсене ылмаштарса лартни, пĕр сăмаха тепĕр сăмахпа улăштарни;
ă) вĕреннĕ правилăсене пĕлменнипе чарăну палли лартман е тĕрĕс мар лартнă пулсан.
Диктантра çаксем йăнăш шутланмаççĕ:
а) ку таранччен вĕренмен орфографи тата пунктуаци правили- семпе çыхăнман йăнăшсем (кун пек сăмахсене класс хăми çине çырса кăтартмалла);
ă) предложени вĕçĕнче пĕр хутчен пăнчă лартмасăр хăварнă, тепĕр предложени пуçламăшне пысăк сас паллипе çырнă пулсан;
б) текст шухăшне улăштармасăр пĕр сăмах вырăнне тепĕр сăмах улăштарса çырнă пĕр тĕслĕх кăна пулсан.
Çаксене пĕр йăнăш тесе шутламалла:
а) тĕрĕс мар çырнă сăмах икĕ е темиçе хутчен тĕл пулсан, çав правилăпа çыхăннă йăнăша тепĕр сăмахра та тунă пулсан, вĕсене пĕр йăнăш тесе шутламалла:
ă) пысăках мар икĕ çитменлĕхе (кăлтăка) пĕр йăнăш тесе шутламалла.
Текста çырса илнине хакламалли виçесем

Текста çырса илсе пурнăçламалли çыру ĕçĕсен шутне вĕренӳ кĕнекинчи тата класс хăми çине çырса панă хăнăхтарусем кĕреççĕ. Вĕсене ача мĕнле пурнăçланине çак таблицăри виçесене шута илсе çапларах хакламалла:

Паллă - сем	Орфографипе пунктуаци йăнăшĕсен шучĕ		
	II класра	III класра	IV класра
«5»	йăнăш çук	йăнăш çук	йăнăш çук
«4»	1-2 йăнăш, 1 тӳрлетни	1 йăнăш, 1 тӳрлетни	1 йăнăш, 1 тӳрлетни
«3»	3 йăнăш, 1 тӳрлетни	2 йăнăш, 1 тӳрлетни	2 йăнăш, 1 тӳрлетни
«2»	4 йăнăш, 1-2 тӳрлетни	3 йăнăш, 1-2 тӳрлетни	3 йăнăш, 1-2 тӳрлетни

Словарь диктантне хакламалли виçесем. Словарь диктантне сăмахсене тĕрĕс çырма вĕрентес тĕллевпе куллен ирттермелле.

Сăмахсен пĕлтерĕшĕ ачасемшĕн ăнланмалла пултăр. Словарь диктанчĕн калăпăшĕ çакăн пек пулмалла: II класра - 7 сăмах, III класра - 10-11 сăмах, IV класра - 12-14 сăмах.
Словарь диктантне çак виçесемпе хакламалла:
«5» паллă - диктантра 1 йăнăш та çук пулсан;
«4» паллă - диктантра 1 йăнăш, 1 тӳрлетни пулсан;
«3» паллă - диктантра 2 йăнăш, 1 тӳрлетни пулсан «2» паллă - диктантра 3-5 йăнăш пулсан.
Изложенисемпе сочиненисене хакламалли виçесем. Вĕ-
ренекенсене шухăша çыхăнуллăн йĕркелесе çырма хăнăхтарас тесе II-IV классенче вĕрентсе çыртармалли сочиненисем кашни 2 эрнере пĕрре ирттермелле, кашни ĕçе çыртарма пĕрер сехет уйăрмалла.
II-III классенче тĕрĕслев изложенине вĕренӳ çулĕ вĕçĕнче пĕрер, IV класра - пурĕ 2 ирттермелле. Изложени тексчĕн калăпăшĕ дик- тантран 15-25 сăмах ытларах пулмалла.
II класра изложени тексчĕ калуллă, ансат пулмалла. III-IV классенче калуллă текста сăнлав тата уйлав элеменчĕсем кĕртеççĕ. Текстсем ачасене ăслă-тăнлă, таса чун-чĕреллĕ ӳссе çитĕнме пулă- шаканнисем пулмалла.
Сочинени калăпăшĕ сахалтан та II- III классенче 0,5-1 страница (8-9 предложени е 55-60 сăмах), IV класра 10-11 предложени (65-75 сăмах) таран пулмалла.
Сочинени теми пурнăçпа таччăн çыхăнтăр, ачасен кулленхи вĕренĕвне, ĕçне-хĕлне çывăх, вĕсене ăнланмалла пултăр, текста çыхăнуллă йĕркелесе çырма пулăштăр.
Изложение хакланă чухне вĕренекен ача автор текстне туллин (е кĕскен), тĕрĕс (факт йăнăшĕсемсĕр), шухăша пĕрин хыççăн тепри- не çыхăнуллă йĕркелесе, литература чĕлхин тата илемлĕ те тĕрĕс çырассин виçисене пăхăнса çырнине шута илмелле.
Сочинение хакланă чухне, кунсăр пуçне, текста темăпа тата планпа килĕшӳллĕ çырнине, пуплев пуянлăхĕпе илемлĕхне (сă- махсемпе, сăмах майлашăвĕсемпе, эпитетсемпе, танлаштарусемпе меллĕн усă курнине, предложенисене тĕрĕс йĕркеленине т.ыт.те), уçăмлăн, таса та хитре çырнине асра тытаççĕ.
Орфографипе пунктуаци йăнăшĕсене шута илнĕ чухне диктанта хакламалли виçесене пăхăнмалла.
Пултарулăх ĕçне (изложени тата сочинени) II-IV классенче пĕр паллăпа хакламалла;
IV класра, сочинени калăпăшне тата ачасен çыхăнуллă çырăвĕн аталанăвне кура, икĕ паллăпа палăртмалла: пĕри - шухăшпа пуп- лев пуянлăхĕшĕн, иккĕмĕшĕ - сăмахсемпе предложенисене тĕрĕс çырма пĕлнĕшĕн.
Пĕтĕмĕшле илсен, юложенипе сочинение II-IV классенче çапла хакламалла:

«5» паллă - автор текстне тĕрĕс тата ҫыхăнуллă ҫырса кăтартнă (изложени), шухăш темăпа килĕшӳллĕн, ҫыхăнуллăн аталанса пы- рать, факт йăнăшĕсем ҫук, сăмах йышĕ пуян, пуплев тĕлĕшĕнчен текста тĕрĕс те палăртуллă хайланă пулсан.
Тĕрĕс ҫырнăшăн: орфографипе пунктуаци йăнăшĕсем ҫук, 1-2 тӳрлетни пулма пултарать.
«4» паллă - автор текстне ҫителĕклĕ таран туллин ҫырса кă- тартман (изложени), темăна уҫса панă, анчах уйрăм вырăнсенче шухăш ҫыхăнăвĕ татăлса кайни, тĕрĕсех мар ҫырни тата пуплев ҫитменлĕхĕсем пур. Пуплев тĕлĕшĕнчен пĕтĕмпе 3 йăнăшран ытла мар, содержанипе тунă йăнăшсем 3 таран пулсан.
Тĕрĕс ҫырнăшăн: 2 орфографи, 1 пунктуаци йăнăшĕнчен ытла мар е 1 орфографи, 2 пунктуаци йăнăшĕ тунă, пĕр-пĕр орфог- раммăна тӳрлетни пур пулсан. (Вĕреннĕ правилăсемпе тунă йăнăш- сене ҫеҫ шутламалла.)
«3» паллă - автор текстĕнчен кăштах пăрăннă (изложени), темăпа килĕшӳллĕ тата ҫыхăнуллă ҫырман, 2-3 предложение тĕрĕс- ех йĕркелеймен, сăмах йышĕ чухăн, пуплев тĕлĕшĕнчен ҫитменлĕх- сем пур, шухăш аталанăвĕнче (содержанире), текста йĕркелессинче тата пуплеврe йăнăшсем пĕтĕмпе 5 таран пулсан.
Тĕрĕс ҫырнăшăн: 3-5 орфографи йăнăшĕ таран, вариантсем: 3 орфографи, 2-3 пунктуаци йăнăшĕ, е 4 орфографи, 2 пунктуаци, е 5 орфографи, 1 пунктуаци йăнăшĕ тунă, тĕрлĕ орфограммăсене тӳрлетни 1-2 пулсан.
«2» паллă - ĕҫе тема тăрăх ҫырман, автор текстĕнчен чылай пăрăнса кайнă (изложени), текста тĕрĕсех мар ăнланнă вырăнсем (факт йăнăшĕсем) пур, йĕркеллĕ, ҫыхăнуллă ҫырман, уйрăм пайсем хушшинче ҫыхăнулăх ҫук, сăмах йышĕ чухăн. Текста тата пуплеве йĕркелес енĕпе 6 ҫитменлĕхпе йăнăшсем пур пулсан.
Тĕрĕс ҫырнăшăн: орфографи йăнăшĕсем 6-ран, пунктуаци йăнă- шĕсем 3-4-ран ытла, 3-5 тӳрлетни пур пулсан.
Асăрхаттарни: пултарулăх ĕҫĕсене хакланă чухне таса та илем- лĕ ҫырнине, каллиграфи виҫисене еплерех пăхăннине (диктанта пахаланă чухнехи пекех) шута илсе хакламалла